

נסיעות ח"כים לחו"ל: מרכיב חשוב בדיפלומטיה הפרלמנטרית

מירב סלע*

דצמבר 2016

כתבתה של דפנה ליאל, [ששודרה בערוץ 2](#) ב-7 בדצמבר, הדגישה עד כמה תחום נסיעות ח"כים לחו"ל נעדר פיקוח ועד כמה נעשה בו לעתים שימוש לרעה. אכן, ישנם חברי כנסת שמרבים יתר על המידה בנסיעות לחו"ל, ושנעתרים בקלות רבה מדי להזמנות תמוהות למדינות זרות אשר גורמות להם להיעדר מעבודתם החשובה במליאה. הכתבה הראתה גם את חוסר היעילות של ועדת האתיקה של הכנסת בפיקוח על נסיעות מסוג זה.

ואולם, הנטייה הרווחת לספור לח"כים נסיעות לחו"ל וימים בניכר, ולהאשים בכך שהם טסים על חשבוננו, נוסעים ליהנות מקוקטיילים וסוירים מסביב לעולם, וכל זאת תוך הזנחה של עבודתם הפרלמנטרית, עושה חטא עם אלו מביניהם שעושים עבודתם נאמנה, גם במפגשים בחו"ל. זירת הדיפלומטיה המודרנית הולכת ומשתנה, ולפרלמנטרים יש בה תפקיד משמעותי. השלילה הקטגורית של נסיעות ח"כים לחו"ל לא מכירה ביתרונות נוכחותם של חברי הכנסת בפורומים בינלאומיים שונים, מתעלמת מתפקידם הגדל של הח"כים בנושאים הקשורים למדיניות-החוץ של ישראל, ופוגעת פוליטית בח"כים המעטים העוסקים ברצינות ובמקצועיות במלאכה זו.

היחסים הבינלאומיים אינם עוד נחלתם הבלעדית של משרדי חוץ ודיפלומטים. מעורבותם של פרלמנטרים בנושאי מדיניות-חוץ ודיפלומטיה הינה תופעה הולכת וגדלה במאה ה-21. חלק משמעותי מתפקידם של פרלמנטרים בעולם, אשר מתרכזים בקידום האינטרסים של מדינתם, כולל עבודה בינלאומית: מפגשים בילטרליים או רב-לאומיים שמטרתם לחזק שיתופי פעולה בין-מדינתיים, ייצוג המדינה בפורומים בינלאומיים כדוגמת האספות הפרלמנטריות של נאט"ו ושל מדינות הים-התיכון, קידום וחיזוק הקשר בין המדינה וקהילות מהגרים, בניית קשרים וערוצי שיתוף פעולה עם פרלמנטרים ממדינות שונות – כולל כאלו עמן אין יחסים דיפלומטיים רשמיים, ועוד.

כחלק מהתרחבותה של הדיפלומטיה הפרלמנטרית, מקומה של הכנסת בפעילות הבינלאומית של ישראל הולך וגדל. המשך הצגת נסיעות העבודה של הח"כים באור שלילי מובהק, עשוי להביא בסופו של דבר לפגיעה בעבודת הח"כים ועבודת הכנסת. לצד אלו המרבים בנסיעות, ישנם גם ח"כים שנמנעים מלפעול בזירה הדיפלומטית, רק כדי להימנע מהפגיעה האפשרית בתדמיתם, וצירום כנהנתנים ובזבזנים.

ניתן למנות ארבע סיבות עיקריות בגינן יש חשיבות לנסיעות ח"כים לחו"ל:

1. **ייצוג המגוון הקיים בישראל** - בשונה מנציגי משרד החוץ, אשר מחויבים לייצג את עמדת הממשלה בעת פגישותיהם עם עמיתים מחו"ל, הח"כים יכולים וצריכים להביע את עמדותיהם האישיות והמפלגתיות בפורומים הבינלאומיים בו הם משתתפים. הדבר מאפשר להציג את מגוון הקולות במדינת ישראל ואת מורכבות החברה הישראלית, להעמיק ולהעשיר את הדיאלוג בין ישראל לגורמים חיצוניים, ולקדם שיח ישראלי מכליל יותר על נושאי חוץ. בנוסף, פורומים בינלאומיים רבים מיועדים באופן ספציפי לפרלמנטרים. נציגי משרד החוץ או שליחים אחרים יכולים רק לשמש בהם צופים ולא לקחת חלק פעיל כחברים מלאים. בהיעדרם של ח"כים ממפגשים כאלה, עמדתה של ישראל לא תהיה מיוצגת. הדבר קורה לא אחת, ומונע מישראל להשפיע על החלטות שמתקבלות – גם בענייני – בפורומים בינלאומיים שונים.

* גב' מירב סלע היא רכזת קשרי הממשל של [מיתונים](#) – המכון הישראלי למדיניות-חוץ אזורית.

2. **העשרת עבודת הכנסת** - נסיעת ח"כים יכולה לתרום לחיזוק השיח בכנסת על נושאי מדיניות-חוץ ולהעשיר את הדיון הפרלמנטרי. הדיפלומטיה הפרלמנטרית מאפשרת לח"כים ללמוד מעמיתיהם בפרלמנטים אחרים ומגופים בינלאומיים אחרים, להבין טוב יותר נקודות מבט מגוונות, ולהביא לארץ ידע חדש ודרכי פעולה אחרות – כיצד מתמודדים עם אתגרים חדשים? כיצד ניתן לייעל את עבודת הפרלמנט? אילו רעיונות חקיקה חדשים מקודמים במדינות אחרות? האפשרות של ח"כים לקיים דיון במליאה ובוועדות הכנסת תוך התייחסות למה שקורה במקומות אחרים בעולם מעצימה ומעשירה את הדיון, תורמת לעבודתם ומשרתת את האינטרס הציבורי.

3. **חיפוי על חולשת משרד החוץ** - בימים אלו, משרד החוץ מתנהל על כרעי תרנגולת: אין שר במשרה מלאה, סמכויותיו מבוזרות, שליחים פרטיים מטעם מבצעים תפקידי מפתח במדיניות-החוץ ללא שקיפות ובקרה נאותה. במצב עניינים זה, השתתפותם של ח"כים בפעילויות בינלאומיות, והתגייסותם לקדם סוגיות חשובות הנוגעות למדיניות-החוץ הישראלית, חשובה עוד יותר. על אחת כמה וכמה, כאשר הדבר נעשה בשקיפות ותחת העין הבוחנת של הציבור, התקשורת, וועדות הכנסת הרלבנטיות.

4. **גם הנסיעות הפרטיות חשובות** - נסיעתם של ח"כים לחו"ל אינה מתבצעת רק דרך משלחות רשמיות של הכנסת. למעשה, מרבית הנסיעות הן פרטיות, כתוצאה מהזמנה של ארגוני חברה אזרחית, מכוני מחקר ומדיניות, אוניברסיטאות, ארגונים כלכליים, קהילות יהודיות, ובמימנם. על הח"כים מוטלת האחריות להקפיד על מינון נסיעות ראוי ולהימנע מנסיעות מיותרות – דוגמת זו שהוזכרה בכתבה של דפנה ליאל. מוטלת עליהם גם החובה לקחת חלק בנסיעות שמסייעות לקידום נושאים פוליטיים ומדיניים הקשורים לפעילות הח"כ ומפלגתו, ולטיפול קשרים עם גורמים בינלאומיים רלבנטיים כגון ארגוני סטודנטים, אגודות יידיים, ארגונים בלתי-ממשלתיים, פרלמנטרים ממדינות זרות, יהדות התפוצות, ועוד.

יש מקום, יש אפילו חובה ציבורית, לבקר את נסיעותיהם של הח"כים, לבחון את מטרתן, מעמדן האתי וייעודן. ואולם, לצד זאת, יש להימנע מביקורת פשטנית וכוללת המופנית כלפי ח"כים הפועלים בזירת הדיפלומטיה הפרלמנטרית, ואשר גורמת נזק לדיפלומטיה הישראלית במובנה הרחב. על הביקורת הציבורית להתמקד במהות הנסיעה של הח"כ, וגם בעיתויה. לרשות הח"כים עומדות פגרות ארוכות, שמאפשרות להם לרכז בהן את נסיעותיהם הפרטיות ובכך להבטיח נוכחות מקסימלית מצדם בדיוני הכנסת.

על הציבור לדרוש מנבחרי ליסוע לחו"ל במסגרת עבודתם הפרלמנטרית, ולא רק לספור להם ימי נסיעות. יתר על כן, יש גם לעודד ח"כים לפתח כישורים נדרשים על-מנת לפעול בזירה הבינלאומית – דוגמת, שיפור השליטה בשפה האנגלית. חוקי המשחק הפוליטיים השתנו ומשתנים וכך גם אופי הפעילות הפרלמנטרית, שאינה מסתכמת עוד בפעילות של הרשות מחוקקת. הח"כים מייצגים אותנו לא רק בכנסת אלא גם בחו"ל, וחלק מתפקידם הוא לבוא בדברים עם גורמים שונים מחוץ למדינה ולשתף עמם פעולה.

עלינו לזהות את הח"כים אשר טסים הרבה לחו"ל, ולהבחין בין אלו העושים לביתם לאלו העושים למען האינטרס הציבורי – את האחרונים עלינו לעודד – טוסו, ועשו את עבודתכם.